

Statement

(คำแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ)

**ประเทศไทย: ล่วงเข้าสู่ปีที่สองนับแต่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำ
บุคคลสูญหายมีผลบังคับใช้ ทว่าความยุติธรรมยังคงไม่เกิดขึ้นแก่เหยื่อและผู้รอดชีวิต**

เนื่องในโอกาสครบรอบสองปีของการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำ
บุคคลสูญหาย คณะกรรมการการนักนิติศาสตร์สากล (ไอซีเจ) ขอเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่รัฐดำเนิน
มาตรการเร่งด่วนเพื่อประกันว่ากฎหมายฉบับนี้จะถูกบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้กล่าวอย่างล่าช้าและไม่เพียงพอ รวมถึงความล่าช้าอย่างต่อเนื่องในการให้
ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย การนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษ และการเยียวยาและชดเชยแก่ผู้เสียหายและ
ครอบครัวที่มีประสิทธิภาพ ยังคงเป็นปัญหาสำคัญ นอกจากนี้ แม้จะมีการดำเนินมาตรการบางประการตาม
พระราชบัญญัติ ฯ แล้วก็ตาม ไอซีเจยังคงมีความกังวลว่าบทบัญญัติสำคัญหลายประการของกฎหมายยังคงมิได้ถูก
บังคับใช้อย่างเหมาะสม อีกทั้งเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบยังขาดความตระหนักรู้เกี่ยวกับหน้าที่ตามกฎหมาย
ของตน

**ความล่าช้าในการดำเนินคดีการทรมาน ลงโทษหรือกระทำด้วยประการใดที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำ
ยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการกระทำที่บุคคลสูญหาย**

“ในโอกาสครบรอบหนึ่งปีที่กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับ ไอซีเจได้ออกแถลงการณ์เรียกร้องให้ทางการไทย
ตระหนักถึงพันธกรณีของตนในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยเร็ว ละเอียดรอบคอบ เป็นอิสระ และเป็นกลาง
เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดกรณีการทรมานและการกระทำที่บุคคลสูญหายเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ทว่า
หนึ่งปีผ่านไป จากข้อมูลที่เราทราบพบว่ามีคดีใหม่เพียงคดีเดียวเท่านั้นที่เกี่ยวกับข้อกล่าวหาว่ามีการทรมานที่เข้าสู่
กระบวนการศาล - นับรวมแล้วมีเพียงสองคดีนับตั้งแต่ พ.ศ. 2566” Melisa Upreti (เมลิส้า อุเปรติ) ผู้อำนวยการ
ภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกของ ICJ กล่าว

จากสถิติที่ประเทศไทยรายงานต่อคณะกรรมการต่อต้านการทรมานแห่งสหประชาชาติชี้ว่าระหว่างวันที่
22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 (วันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้) จนถึงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2567 มีข้อร้องเรียนจำนวน
125 เรื่องถูกรายงานผ่านทุกช่องทาง โดยในจำนวนนี้ 56 ข้อร้องเรียนเกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาการทรมาน และ 36

เรื่องเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติที่โหดร้าย นอกจากนี้มี 14 เรื่องเกี่ยวข้องกับการการกระทำให้บุคคลสูญหาย อีกทั้งมี 19 ข้อร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับความผิดหลายประเภทภายใต้พระราชบัญญัติ ฯ

ตัวเลขดังกล่าวยังไม่รวมถึงข้อกล่าวหาการกระทำให้บุคคลสูญหายส่วนใหญ่ที่ได้รับการบันทึกโดย คณะกรรมการสหประชาชาติว่าด้วยการหายสาบสูญโดยถูกบังคับหรือไม่สมัครใจ ซึ่งได้ส่งต่อข้อมูลจำนวน 94 กรณีไปยังประเทศไทยระหว่างพ.ศ. 2523 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2567 โดยในจำนวนนี้ 77 กรณียังคงไม่ได้รับการแก้ไข

อย่างไรก็ตาม ในนี้มีเพียงสองคดีเท่านั้นที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลนับตั้งแต่พระราชบัญญัติ ฯ มีผลใช้บังคับ ส่วนกรณีที่เหลือมีความคืบหน้าเพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลย ซึ่งไอซีเจกังวลว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวจะทำให้ประเทศไทยละเมิดพันธกรณีของตนในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีต่อความผิดเหล่านี้ตามกฎหมายและมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง รวมถึงพิธีสารมินนิโซตาว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนกรณีที่ต้องสงสัยว่าเป็นการเสียชีวิตที่มีขอบด้วยกฎหมาย

คดีล่าสุดที่ขึ้นสู่ศาลไทยเกี่ยวข้องกับการฆาตกรรมที่เสียชีวิตหลังจากการฝึกทหารและการลงโทษระหว่างการฝึก ส่งผลให้ครูฝึกทหาร 2 คนและพลทหารอีก 11 คน ถูกตั้งข้อหาพร้อมกันทำร้ายผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย อีกทั้งข้อหาภายใต้มาตรา 5 และ 6 ของพระราชบัญญัติ ฯ ฐานกระทำการทรมาน และการลงโทษหรือกระทำด้วยประการใดที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ขาดการชดเชยหรือเยียวยาในรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสม

ปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีกลไกการเยียวยาเฉพาะสำหรับผู้เสียหายจากการกระทำทรมาน การกระทำที่โหดร้าย และการกระทำให้บุคคลสูญหาย ส่งผลให้ผู้เสียหายจำนวนมากต้องแสวงหาการชดเชยผ่านการฟ้องร้องคดีแพ่งซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงและใช้เวลานาน

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลให้สูญหายได้ร่างระเบียบว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือ เยียวยา และฟื้นฟูผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยร่างระเบียบดังกล่าวได้รับการพิจารณาหรือกับผู้เสียหายและครอบครัวที่ได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อย จึงมีลักษณะคล้ายกับกรอบการชดเชยเยียวยาที่ถูกใช้ในบริบทอื่น ๆ และถูกนำมาปรับใช้กับระเบียบนี้

ร่างข้อระเบียบดังกล่าวเสนอการเยียวยาเบื้องต้น 500,000 บาทสำหรับผู้เสียหายจากการกระทำทรมาน และการกระทำให้บุคคลสูญหาย และจำนวน 100,000-250,000 บาท สำหรับผู้เสียหายจากการกระทำที่โหดร้าย และจำนวน 100,000 บาท สำหรับญาติของผู้เสียหายจากการกระทำให้บุคคลสูญหาย นอกจากนี้ผู้เสียหายยังสามารถได้รับความช่วยเหลือที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การฟื้นฟู การทำให้กลับสู่สภาพเดิม การให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายและสังคม การป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และการขอโทษโดยเปิดเผยต่อสาธารณะ

ร่างระเบียบดังกล่าวยังคงอยู่ระหว่างการพิจารณาอนุมัติจากกระทรวงการคลังมานานกว่าหนึ่งปีแล้ว

“สองปีผ่านไป แต่กลับยังไม่มีผู้เสียหายแม้แต่รายเดียวที่ได้รับค่าชดเชยหรือการเยียวยาภายใต้กรอบกฎหมายนี้ เราขอเรียกร้องให้ประเทศไทยดำเนินการเร่งด่วนในการออกกรอบกฎหมายที่จำเป็นเพื่ออุดช่องว่างนี้ โดยประกันให้มีการปรึกษาหารืออย่างแท้จริงกับผู้เสียหายและครอบครัวของพวกเขาเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีทางกฎหมายที่กำหนดไว้ภายใต้พระราชบัญญัติ ฯ” อูเปรติ กล่าวเพิ่มเติม

ข้อบกพร่องของพระราชบัญญัติ ฯ และปัญหาเกี่ยวกับอายุความ

พระราชบัญญัติ ฯ ฉบับนี้ยังคงมีบทบัญญัติหลายประการที่ไม่เป็นไปตามพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน (UNCAT) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (ICPPED) ตัวอย่างเช่น การที่อาชญากรรมทรมานและกระทำทำให้บุคคลสูญหายไม่ควรมียอายุความ

“สิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อปีที่แล้วในกรณีเหตุการณ์สังหารหมู่ตากใบในปี พ.ศ. 2547 เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของผลกระทบที่ไม่อาจยอมรับได้จากการปล่อยให้ผู้กระทำความผิด ‘รอให้คดีหมดอายุความ’ โดยเมื่ออายุความ 20 ปี ในการดำเนินคดีสิ้นสุดลงในวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2567 จึงไม่มีผู้ใดถูกดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการเสียชีวิตของบุคคลจำนวน 85 คนระหว่างการชุมนุม” อูเปรติ กล่าว

ไอซีเจและแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้จัดทำ**บทวิเคราะห์ร่วมกัน** รวบรวมข้อบกพร่องที่มีอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติ ฯ นี้ซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานระหว่างประเทศ

คณะกรรมการต่อต้านการทรมานแห่งสหประชาชาติได้ให้ความเห็นไว้เช่นกันใน**ข้อสังเกตเชิงสรุปต่อรายงานระยะที่สองของประเทศไทย** ลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2567 เรียกร้องให้ประเทศไทยแก้ไขพระราชบัญญัติ ฯ ให้สอดคล้องกับ UNCAT โดยกล่าวถึงข้อเสนอแนะหลายประการที่ระบุไว้ในบทวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างไอซีเจและแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ตลอดจนเรียกร้องให้ประเทศไทยประกันว่าการกระทำทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายจะไม่ตกอยู่ภายใต้กำหนดอายุความ

ปัจจุบัน พระราชบัญญัติ ฯ นี้ยังคงไม่ได้เพิกถอนอายุความสำหรับความผิดภายใต้กฎหมาย ซึ่งหมายความว่าความผิดดังกล่าวจะมีอายุความระหว่าง 1 ถึง 10 ปี

การละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ (Non-Refoulement)

ประเทศไทยล้มเหลวในการปฏิบัติตามบทบัญญัติการไม่ส่งกลับ (Non-Refoulement) ภายใต้พระราชบัญญัติ ฯ โดยเจ้าหน้าที่ยังคงมีการส่งตัวผู้ลี้ภัยไปยังประเทศที่อาจเสี่ยงต่อการถูกกระทำทรมาน การปฏิบัติที่โหดร้าย หรืออันตรายอื่น ๆ ที่ไม่อาจแก้ไขได้

อนึ่ง มาตรา 13 ของพระราชบัญญัติ ฯ และอนุสัญญา UNCAT กำหนดห้ามให้ประเทศไทยขับไล่หรือส่งกลับบุคคลไปยังประเทศหรือสถานที่ใดหากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นจะตกอยู่ในอันตรายที่จะถูก กระทบ ทรมาณ ถูกกระทำโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี หรือถูกกระทำให้สูญหาย ไม่ว่าในลักษณะใด

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีกรณีที่เจ้าหน้าที่ล้มเหลวในการปฏิบัติตามมาตรา 13 ส่งผลให้มีข้อกล่าวหาว่ามีการ ส่งกลับผู้ลี้ภัยจำนวนหนึ่งในปี พ.ศ. 2567 นอกจากนี้ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนสำหรับผู้ลี้ภัยชาวเวียดนามในกรณีนายอี ควิน เบดัม (Y Quynh Bdap) ที่ได้รับสถานะผู้ลี้ภัยจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาตินั้น ในปีที่แล้วศาลไทยได้มีคำตัดสินว่าตนไม่มีหน้าที่ในการประเมินความเสี่ยงของการกระทบ ทรมาณหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายอื่น ๆ เมื่อมีการยื่นคำร้องขอส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่เป็นความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลในการพิจารณา

การให้สัตยาบันพิธีสารเลือกรับอนุสัญญาต่อต้านการทรมาณ (OP-CAT)

ประเทศไทยมีความก้าวหน้าสำคัญในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2567 ผ่านการ ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา ระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (ICPPED)

ในขณะที่พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาณ หรือ OP-CAT กำหนดให้ประเทศไทยอนุญาตให้คณะอนุกรรมการสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันการทรมาณและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีเข้าตรวจเยี่ยมสถานที่คุมตัวบุคคลที่ถูกกลั่นแกล้งอย่างเป็นทางการได้ และกำหนดให้มีการจัดตั้งกลไกระดับชาติเพื่อป้องกันการทรมาณหรือการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

ทั้งนี้ ประเทศไทยเคยยอมรับข้อเสนอแนะในการให้สัตยาบัน OP-CAT หลายครั้ง รวมถึงในช่วงรอบที่ สามของการทบทวนรายงานสิทธิมนุษยชนตามวาระ หรือกระบวนการ UPR ในปี พ.ศ. 2564 แต่อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้น ยังไม่มีการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในการเป็นภาคีตราสารดังกล่าว

ไอซีเจจึงขอเรียกร้องให้ประเทศไทยทำการภาคยานุวัติ OP-CAT